

waren dan hier, dan daar „gelegerd“, en die legerplaatsen ging men sedert vele eeuwen „vergeestelijken“, maar „geestesgesteldheid“ herinnert meer aan deutscher filosofen. Met hun „Geist“. Hoe dankbaar was ik eens voor de opmerking van iemand, die een lezing over „den geest van Kant's transcendental-filosofie“ begon met te zeggen: ik praat daar wel over „geest“, maar pas op, ik wil daarmee niet buigen voor het huidige misbruik van dien term: de „geest“ der eeuw, de „geest“ van een volk, de „geest“ van een cultuurkring, etc. Maar dr R., die vroolijk en vlug hielp uitbannen met „letters“ en „formules“, en ijverig waakt, dat aan die letters geen haar meer gekloofd wordt, zegt nu publiek: ja maar, het was ons te doen om zekeren „geest“. Je wordt dus zoo maar van al die letterpapierassen in de wolk gezet van „geestesgesteldheid-zoo-dan-wel-zus“. Ja, ja, in artikel 1 blijkt hij tegen „rookgordijnen“, maar dit slot van artikel 2 legt het dikste rookgordijn, dat er is: weg met die letters, die we als goddelijk hanteerden, en kijk eens: die „geestesgesteldheid“. Vager kan het niet.

Wij zouden nu tot diegenen onder ons, die nu al zoo veel maanden hebben gezegd, dat zij „iets eigens“ willen en zijn, willen zeggen: zoudt ge nu niet met ons weer kunnen mee gaan bouwen, door nog eens duidelijk aan iedereen te zeggen:

a) in 1944 hebben „ze“ allerlei mensen van allerlei „geest“ ongeacht hun „geestesgesteldheid“, bij voorbaat immers, gebonden aan zeer bepaalde formules, en toen gezegd: als gij niet „ja“ zegt, dan moogt gij vanwege den Geest, die ons aan deze ééne norm, kenmerk der ééne góde „gesteldheid“, allen bindt, niet preken, en geen college geven, en geen huisbezoek doen, en geen geestelijke gemeenschap hebben; en

b) toen hebben wij, die allerlei geestesgesteldheid in de kerk willen ontvangen, mits in gebondenheid aan wat de bestaande belijdenis en de K.O. zeggen, zooveel mogelijk weer bijeen helpen vergaderen wat wegens valsche aanklacht van ketterij en revolutie uiteengeslagen was, en nu willen wij met hen allen samenleven op die conditie, ongeacht hun verdere geestesgesteldheid; en

c) als binnen onze gemeenschap zich een bepaalde verkeerde geestesgesteldheid openbaart, dan zullen wij die met den naam noemen, dien zij, blijkens haar duidelijke en gehandhaafde belijdenis verdient, en haar naar de bestaande belijdenis en kerkenordening beoordeelen in een taal en met een uitspraak, die wij maar rijp beraad meenen; en

d) wie bekent, het EIGENLIJKE conflict van 1944 gelegen te zijn in iets anders dan hijzelf welbewust definitief op papier zette, die toont (als hij daarbij blijft) een geestesgesteldheid, waarbij we noch onszelf, noch anderen veilig voelen of weten, omdat de kring, die hem zoo spreken laat, als wet-voor-Allen, én ook als wet-voor-alle-tijden aandiend, wat blijkbaar niet voor allen geldt, doch alleen voor wie men kwijt wil, om iets anders dan men als de eigenlijke reden aangeeft?

Want dr R. stelt hen voor de keus: van de officiële gronden afscheid nemen, terwijl ze toch blijven staan, óf: de officiële gronden voor uithanging laten staan, en dus zelf ons blijven vereenigen op wat officieel als basis van samenleving en als accoord van gemeenschap is aanvaard. Hij stelt hen voor de keus: accoord gaan met een niet nader omschreven geestesgesteldheid (negatief kenmerk, dat ze niet is zoo als de eveneens omschreven geestesgesteldheid bij ons); óf: naar de bekende accoorden samengaan, d.w.z. naar het vaste, en wel-omschreven accoord van samenleving (belijdenis en K.O.) weer met nieuwen moed samengaan en eens uitscheiden met geharrewar naar binnen en liefdoen naar buiten.

Het is nuttig, dat dr R. zoo schrijft (anderen zeggen het trouwens, in zijn eigen kring, precies zoo). Want dat bewijst, dat de samenspreking geen enkel doel meer heeft. Destijds zeiden onze kerken in Groningen: we zijn bereid, na eenig schriftelijk verkeer eventueel, met u te spreken over de uit de officiële stukken reconstrueerbare oorzaken van de breuk. Dr R. zegt thans: maar die officiële stukken zijn het eigenlijk niet, en geven het eigenlijk ook niet aan. Wat wil men dan nog samenspreken? Die het zoo zegt, zou weer iets op papier zetten, en zou weer kunnen zeggen: maar dat is het fijne puntje niet: het fijne puntje moet u kunnen „ruiken“. Een gemeenschap, die in 1944 uitsprak: die bondige formules zijn ons accoord, en daar moet gij mee accoord gaan, en die thans iemand laat schrijven: het gaat eigenlijk over het al of niet accoord gaan met een geestesgesteldheid, die gemeenschap verhindert ons, zoo noodig ons te bekeeren. Eerst stelt ze ons scherpe vragen; en ze zegt dan: wie daarop „neen“ zegt, die moet weg; en als ge dan op die vragen antwoord geeft, naardat ge meent, dat 't moet, dan blijkt, na een paar jaar: had de ondervraagde gekloofd, dan had hij mogen blijven. Want onder ons gezegd: die vragen waren het eigenlijk niet. Intusschen: ze blijven binden. Maar is dat geen vreemde methode, om een verkeerde geestesgesteldheid te genezen?

Er is de laatste maanden veel te veel gepraat over „geestesgesteldheid“. De één heette extremitist, de ander absolutist, de derde isolationist. Allemaal -isten en -tisten. Wat hebben we aan dat gepraat, als we niet weten, dat de samen willen leven op de ons bekende accoorden? De zeer bepaalde?

Ook het stuk van dr F. L. Bos, afgedrukt in ons vorig nummer, gaat m.i. fout in het poneeren van onwezenlijke, ondefinieerbare tegenstellingen inzake „geestesgesteldheden“. Daar lees ik, dat onze kerkelijke gemeenschap in haar geheel — wat is dat? — niet voldoet aan de roeping, om al het schriftuurlijk-mogelijke te doen om weer te komen tot een vereenigd kerkbestaan met wie ons uitwerpen om onze zeer bepaalde weigering, met hun zeer bepaalde accoorden accoord te gaan. Daartegenover zal dan staan dr F. L. Bos, met wie als hij gezind zijn? Deze tegenstelling aanvaard ik niet: want „al-het-schriftuurlijk-mogelijke-doen“ zal dienen te beginnen met de simpele vraag aan de uitbanners: is dan naar uw meening het schriftuurlijk-mogelijke niet gedaan door U in 1944 en daarna? zoo ja, dan staan de stukken nog als toen, zoo neen, zeg het dan even, en geef aan, op welke punten gij wat gij toen bezwoeren hebt, niet meer bezweert? Tot nu toe doet gij anders niet, dan zeggen: het was goed, en 't moet zoo blijven, blijven, blijven. En wat onze eigen kerkelijke samenleving betreft: tot nu toe is door ons niemand uitgeworpen, ook al scheen zijn „geestesgesteldheid“ op bepaalde punten heel anders dan die van verreweg de meesten.

Ik lees daar ook, dat „degenen“ die op de vervulling van deze roeping aandringen (!), (om al het schriftuurlijk-mogelijke etc. te doen), als frondeurs worden beschouwd en behandeld. Weet dr Bos namen? Zoowel van degenen die als frondeurs behandelen als van hen die als zoodanig behandeld

PSALM 6 : 1-6

(vertaling N.B.G.)

Ik blijf, HEER, uw heil verbeiden.*
O, wil mij niet kastijden,
daar ik wegwijn en verteer.
Laat niet uw toorn mij treffen,
uw gramschap zich verheffen.
Wees mij genadig, HEER.

Doe, HEERE, mij genezen,
mijn ziel vergaat in vreezen,
mijn beendren zijn verschrompt,
en Gij, hoe lang nog, HEERE?
O God, wil wederkeeren,
dat Gij mijn ziel verkwijkt.

Hoor, HEER, toch mijn gebeden,
Uw goedertierenheden,
gedenk die, zie mijn nood,
verlos mij, dat ik leve!
Hoe zou ik U eere geven
en loven in den dood?

A. v. B.

* Psalm 119 : 81.

worden? Hij geve die namen; ik ken er geen één. Ik weet wel, dat b.v. in Den Haag — waar degenen, met wie hij (na al het schriftuurlijk-mogelijke gedaan te hebben) zou willen samenleven, 'n sterk centrum hebben, in 1944 ambtsdragers zijn geschorst, die een lezingencomité hadden gevormd, dat ook van de dragers eener geestesgesteldheid, die zij niet wilden uitgesloten zien, voorlichting wilde ontvangen. Daartegenover staat, dat onder ons er zijn, die herhaalde malen besloten conferenties bleken te houden, met binnen- en met buitenlanders, van wie er één in besloten zittingen van vreemde synodes verscheen, die comité's vormen in allerlei plaatsen, en die door niemand zijn geschorst. Ook al hoorden we soms: schors ons dan maar. Ik weet wel, dat een bepaalde Kamper rede over front en fronde — dr Bos zinspeelt op die rede — niemand met den vinger aanwees, de hoorders zelf waarschuwde voor gevaren, die ons allen dreigen, en voorts opwekte, om ook wat onze kerkvorming en kerkhandhaving en kerkafgrenzing betreft, alleen te rekeren met de beloften en met de regelen, die de Koning der kerk voor den dienst in het geloofsfront van Habakuk 2 en Hebr. 10 aangeeft. Maar juist die rede zeide: let op de geschreven normen, en niet op ongeschreven tendenzen en verlangens en bezwaren. En — blijf in het centrum, zonder u niet af.

Laat ons ophouden, over „geestesgesteldheid“ en dergelijke vangheden te praten, en alleen spreken over wat ons officieel in 1944 verbindt: de scherpe afwijking van welomschreven seclarische bindingen, en de thetische herbouw op de bestaande confessie en ordeningen. En geen revolutionaire keuzen meer over „geestesgesteldheid“. Want wie een „geestesgesteldheid“ als grenstellende factor in de kerkvergadering of als criterium voor blijven of heengaan stelt, die is de ergste revolutionair, en scheurmaker. Hij ruilt immers vaste kenmerken der kerk uit voor onvaste, niet bepaalde grootheden, die geen kenmerken kunnen zijn vanwege die onbepaaldheid. Hij verandert dus zekerheden in onzekerheden. Hij haalt de willekeur binnen. Maar de grenzen van de kerk mochten wij zelf

in 1944 niet bepalen en dat mogen wij vandaag ook niet. Wij moeten alle geestesgesteldheden, die in 1944 aanwezig waren bij ons op het oogenblik met vreugde verdragen en zoo noodig samen leiden. Anders zijn wij de secte geworden. Dit is juist de reden, waarom wij ook nu nog op vrede aandringen.

Is men soms nog altijd boos over een of ander scherp woord? Maar het blad van dr F. L. Bos heeft die scherpe woorden opgestapeld. Is men dat vergeten?

Is men boos, omdat bepaalde predikers tijdens een onduidelijke situatie weleens niet zijn uitgenoodigd in bepaalde gemeenten? Maar het omgekeerde geval doet zich ook voor, wanneer ergens, zelfs allen min enkelen globaal buiten beschouwing gelaten worden.

Is men boos, omdat een bepaalde politieke partij niet wordt gesteund? Maar diegenen, met wie dr F. L. Bos na al het schriftuurlijk-mogelijke gedaan te hebben zal willen samenwonen, denken er niet aan in hun geheel die partij te volgen, en onder haar voorgangers zijn er, die haar den rug toekeeren, eerder dan bij ons het velen doen.

Is men boos, omdat we vroegen: noem eens man en paard, wanneer ge zegt, in Oosterbeek II, dat er agitatie is geweest, bij ons, in 1944? Maar dr den Hartogh zei „toch maar“: ziezo, dat is „toch maar“ erkend; en dr F. L. Bos — ik kan dat nu wel zeggen, omdat De Roeper is gaan schrijven, over wat er te Vlaardingen gebeurd is, anders had ik het verzwegen, zie verleden week — heeft op de classis, waar hij toe behoort, eerst geweigerd te antwoorden op de vraag: bedoelt u daarmee personen of tendenzen, maar later in den kerkerand eindelijk verklaard: ik bedoelde daarmee geen bepaalde personen, maar alleen tendenzen; dat beteekent dus: er is al weer een conclusie van Oosterbeek om zeep gebracht, ditmaal dan door hem; en wat moeten we nu eigenlijk beginnen met weloverwogen Oosterbeekse conclusies, waarin een bepaalde zonde van agitatie wordt aangewezen, terwijl geen mensch te weten komt, waar die zonde dan toch zit? Ik dacht, dat „agitatie“ altijd iets was, dat men kon aanwijzen; het blijkt thans van niet; maar „concludeer“ dan liever ook niet, als ge weet, dat het conclusie nemen misbruikt wordt door uw eigen mede-conferentie-gangers, en niet vol te houden is door uzelf. En nu laat ik maar na, te vragen, wat dan wel een passende naam is voor het beleggen van besloten vergaderingen, die tot actie opwekken, comité's van actie vormen, en die op elkander ingrijpen met betrekking tot publieke zaken?

Intusschen, ik lees daar in dat stuk, verleden week overgenomen, dat volgens dr Bos niet alleen de door hem mede onderteekende beschuldiging van het voeren van agitatie niemand persoonlijk treft, maar ook het historische stuk, waaronder mede zijn handteekening staat, ELKE ACTUALITEIT heeft verloren.

Wat beteekent: dr F. L. Bos verklaart: Oosterbeek II heeft elke actualiteit verloren; bid niet langer voor deze zaak.

Dat is winst.

Het beteekent ook: als Oosterbeek II elke actualiteit verloren heeft, dan ook Oosterbeek I. Van de baan: bid niet langer voor deze zaak.

Dat is winst.

Het beteekent nog meer: Oosterbeek III, IV, V, etc. etc. komt niet meer; al heeft men wel gezegd, dat die komen zouden, en geschreven: wacht op onze volgende oosterbeekse daden. Want, als Oosterbeek III (enz.) nog komen zouden, zouden ze moeten aanknoopen aan Oosterbeek II; en dan had dat niet alle actualiteit verloren.

Dat is winst. Deze Oosterbeekenaar zegt: Oosterbeek heeft alle actualiteit verloren.

Wij willen dat in onze ooren knoopen. Wij willen hardop zeggen: daar zijn we blij mee. We grijpen die winst aan, om verder te komen.

Maar nu moeten we dan ook verder uit den mist. Dr F. L. Bos zal, dat begrijpen we, niet meer naar Oosterbeek-conferenties gaan. Blijkbaar weet hij, dat anderen 't ook niet meer zullen doen. Prachtig. Zal men nu ook niet meer over onze zaken met anderen, in andere combinatie, in besloten ontmoeting samenkomen? Is het nu uit met het confereeren? Wij verlangen niets, en wij eischen niets; wij vragen alleen maar.

En we hebben het recht te vragen. Van onderscheiden kanten kreeg ik, ongeveer tegelijkertijd, brieven, die hierop neerkwamen: help toch een buitengewone synode samenroepen, of anders een conferentie, want anders is het te laat. Een brief zelfs sprak: als die en die dominee in dezelfde week, als waarin de correspondent schreef, zijn (ik zal 't maar zeggen op mijn manier) zijn „ei“ legt, dan IS HET al te laat. Ik wist van dien dominee niets af, en ik heb geantwoord, dat men ongetwijfeld het mij kwalijk nemen zou, als ik me bemoeide met zaken van de kerken in die buurt. Die week is intusschen al enkele weken voorbij: ik weet nog niet, welk ei die dominee gedeponceerd heeft; ik weet alleen, dat dr Bos ons komt vertellen: Oosterbeek, daar zijn we voor altijd van af.

Best.

Nu denk ik voor mezelf er geen seconde over,

ook ma
roepen
dat ik
eens ou
er iets
haast
hij ong
omdat
verzek
niet is
zijn act
schoone
wil. Q
de Chr
met on
allerle
kenmer
ons de
den) ru
de Chr.
is. Dr
meenen
moet w
aan bo
treft, d
alle Dir
van nie
precie
en opbe
van belj
als we
pers zw
is: als
dr F. L
de ke
van dr
de Prot
gen cite
genomen
wat w
weest is
was, d
scherp
ooren,
terwijl
gereed
niet gra
van wie
l i k e
genen,
len als
vind ik
verdiens
ste dan
avondma
historisc
de in De
Ridderbe
wien all
conferen
alle actu
deren d
Om k
punt te
publiek
is Ooste
Op ée
gen we
antwoor
Ook il
ken mog
Maar
heid nou
met ons
gaan, al
vervolge
wil spre
God dan
ten heb
open sta
staande
we bind
thologie
willen, r
eens de
Een d
kunnen
En las
formulee
dat zijn
making
mijne ne
historie
van agit
blijkt ni
zen bet
risch oor
Om n
les van
vaard ik
gelijk ve
hebben
thans af
heb te m
van 19
dat ik d
staan, di